foto: Valerio Vincenzo

ESPERANTO

een interview met Lucas Derycke

Lucas Derycke is een jonge audiomaker die zicht toelegt op verhalende radio. Geen pure geluidskunst, maar audio als middel om te zeggen wat hij te zeggen heeft. Hij maakt radiodocumentaires voor de Nederlandse omroep, mockumentaries voor Radio 1 en radiofictie voor de Duitse omroep. Voor het audiowerkstuk Screener kreeg hij de Hörspielpreis der Kriegsblinden, de belangrijkste Duitse prijs voor hoorspelen. In 2017 maakt hij als 'Jonge Maker' een jaar deel uit van het artistieke team van Het nieuwstedelijk. In september gaat zijn allereerste theaterproductie 'Esperanto' in première. Een interview.

Dag Lucas, je bent dit jaar de 'Jonge Maker' bij Het nieuwstedelijk. Hoe kwamen ze bij jou terecht?

Ik was te gast bij de eerste editie van 'de 24 uren van het audiowerkstuk'. Dat was een luisterdag die Adriaan Van Aken bij Het nieuwstedelijk in het leven had geroepen omdat audio een steeds centralere rol ging

innemen in de werking van het gezelschap. Hij had mij leren kennen via mijn eindwerk aan het RITCS dat begeleid werd door Kris Cuppens. Adriaan vroeg me of ik als 'Jonge Maker' het artistieke team van Het nieuwstedelijk voor een jaar zou willen vervoegen. Ik zou meewerken bij een aantal voorstellingen en zelf een stuk maken voor theater.

Die voorstelling is Esperanto geworden, en gaat over vrijwilligers in een vluchtelingenkamp. Waarom?

Vorig jaar ben ik met mijn vriendin een maand bij Help Refugees in het vluchtelingenkamp van Calais en Duinkerke gaan werken. We waren er als vrijwilligers, maar hebben er (samen met Wederik De Backer en Thomas Morlion) ook een mockumentary over gemaakt voor Radio 1.
Later zijn mijn vriendin en ik naar Griekenland gegaan om twee maanden te helpen bij Refugee Support in Alexandreia, waar zich een kamp met zo'n achthonderd Syrische vluchtelingen bevindt.

Door de kleinschaligheid van het kamp, was de impact van de hulporganisaties een stuk zichtbaarder dan in Calais. Maar de kleinschaligheid zorgde er ook voor dat de relatie tussen vrijwilliger en vluchteling een stuk problematischer was. Of dat is toch hoe ik het ervaren heb. De ellende in Calais was zo zichtbaar en de mensen zo talrijk, dat ik in een soort van crisismodus ging. Tweeduizend slaapzakken voor Duinkerke, zesduizend maaltijden voor Calais,… De grootorde maakt de crisis zichtbaar, maar vervaagt de mensen. In Griekenland was het kamp overzichtelijk, waardoor de mensen naar voren kwamen en - daarmee samenhangend - een heleboel vragen. Wie ben ik om hen te helpen? Kunnen we wel iets veranderen? Waarom geven we hen niet gewoon geld en

regelen ze alles zelf? Waarom nemen wij de beslissingen?

Ik ben notities beginnen nemen, zonder het plan er iets mee te doen. Pas een paar maand later, toen ik mijn notities herlas, voelde ik dat ik er niet klaar mee was en ontstond de urgentie om het om te buigen naar een verhaal.

Was er een groot verschil tussen Calais en Alexandreia?

Erg groot. De Griekse kampen zijn - in tegenstelling tot het kamp in Calais - door de overheid gefaciliteerd. Wat niet betekent dat de omstandigheden er ideaal zijn, verre van, maar er is wel iemand die de hoofdverantwoordelijkheid draagt. Toen we in Griekenland aankwamen, was de ontruiming van het grote vluchtelingenkamp in Idomeni - waar op dat moment 12.000 mensen vastzaten - net begonnen. De Griekse overheid verspreidde de vluchtelingen over een veelvoud aan kleine, door de overheid gereguleerde kampen.

Vanuit deze kampen moet het relocatie programma naar de andere Europese landen geregeld worden.

Hoe is het Esperanto, waaraan de voorstelling zijn naam dankt, in je stuk terecht gekomen?

Wanneer mijn vriendin en ik van België naar Griekenland liftten, kwamen we in Montenegro in contact met een man die Esperanto sprak en deel uitmaakte van de Bahai, een geloofsgemeenschap die de onderliggende eenheid van de grote wereldgodsdiensten benadrukt. Ik vond zijn zoektocht naar contact en eenheid over taal- en geloofsgrenzen heen aandoenlijk. Het had tegelijkertijd iets kwetsbaar en iets onverzettelijks.

Achteraf zag ik parallellen tussen het verhaal van de esperantist en het idealisme van (jonge) vrijwilligers. De drang om de wereld te veranderen die botst met het feit dat verandering eerder traag van aard is.

Gaat de voorstelling daar dan over, over het conflict tussen idealisme en pragmatisme?

Dat was mijn uitgangspunt, maar nu gaat het vooral over de verhoudingen tussen vrijwilligers en vluchtelingen,

en hoe die twee groepen bijna onmogelijk écht contact met elkaar kunnen hebben. De posities zijn zo verschillend: de vrijwilliger is er uit vrije wil en kan weg wanneer hij dat verkiest terwijl de vluchteling veroordeeld is om te blijven waar hij is.

Het is een interessant spanningsveld. Bepaalde regels lijken op het eerste zicht amoreel, maar blijken uiteindelijk de enige werkbare manier te zijn om dingen efficiënt te laten verlopen.

Hoe werk je als je een stuk maakt?

Ik schrijf heel wat scènes en puzzel die in elkaar. Net zoals bij een theatervoorstelling of een speelfilm. Die scènes worden vervolgens gespeeld door acteurs, professionele en niet-professionele stemmen. Zo worden de vluchtelingen in Esperanto vertolkt door Syriërs die de tocht zelf achter de rug hebben.

Na de opnames - die in België plaatsvonden - kleur ik de scènes akoestisch in met geluidsopnames die ik in Griekenland maakte. De wind in het tentenkamp, de

airconditioning van het hotel, het gerommel in de opslagplaats,… Ik mik op naturalisme. Een stijl die vervolgens doorbroken wordt door de muziek. Zanger en muzikant Frederik De Clercq haakt in het stuk in. Hij is een wezenlijk deel van de voorstelling. Stelt scènes in vraag en gaat in vocale dialoog met de esperantist. De geluidsband is vrij eclectisch: popmuziek, soundscapes, vocale loops,…

Omdat het stuk gedeeltelijk in het Engels, Duits en Frans is, zijn er ook ondertitels. Ook die dragen bij aan het verhaal. Waarop wordt geprojecteerd? Welke woorden blijven langer in beeld en waarom? Het is een interessante zoektocht om daarmee te experimenteren.

Is er een groot verschil met een puur audiowerk maken?

Als radiomaker heb je geen macht over de omstandigheden waarin de luisteraar zich bevindt. Een gelaagd klankentapijt waar je dagen aan werkte, kan beluisterd worden op de interne speakers van een laptop. Bovendien kan je jou in het theater iets meer veroorloven. Een stilte kan ook echt een stilte zijn. Je kan een ruimte opeisen en dat is fijn.

Vond je het achteraf gezien belangrijk om te gaan helpen? In Esperanto zit toch ook veel kritiek op de vrijwilligers.

Esperanto is geen lofbetuiging aan de vrijwilligers, wat niet betekent dat ik hun goedheid in vraag stel. Het is wel degelijk beter om daar te helpen dan hier te zitten sakkeren dat het allemaal zo triestig is. Niet alles wat vrijwilligers doen is constructief of heilzaam, maar actie is te verkiezen boven passiviteit. ’t Is maar door het te doen dat je ziet hoe het beter kan.

Het feit dat ik er eerst als vrijwilliger was en er pas later op terugkeek als “maker”, is ook heel belangrijk geweest. De mensen die je portretteert (en soms in vraag stelt) zijn vrienden, geen pionnen. Er zijn mensen die een week helpen in een vluchtelingenkamp en daarna een week op vakantie gaan. Als buitenstaander was de kans groot dat ik zoiets ongepast zou vinden, maar nu begrijp ik dat wel. Iemand die hard gewerkt heeft en alsnog de helft van zijn vakantie besteed aan mensen helpen; dat is lovenswaardig én het maakt een verschil.

Voor meer info en speeldata van Esperanto ga je naar deze pagina.